

## Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 5

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej.

| Temat lekcji                     | Zagadnienia                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Wymagania na poszczególne oceny                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                         |                                                                                        |
|----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
|                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | dopuszczająca                                                                                                                                                             | dostateczna                                                                                                                                                                                                    | dobra                                                                                                                                                                                                              | bardzo dobra                                                                                                                                                            | celująca                                                                               |
| Rozdział 1. Pierwsze cywilizacje |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                         |                                                                                        |
| 1. Życie pierwszych ludzi        | <ul style="list-style-type: none"><li>• pochodzenie człowieka</li><li>• różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia</li><li>• życie człowieka pierwotnego</li><li>• epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</li><li>• początki rolnictwa i udomowienie zwierząt</li><li>• dawne i współczesne sposoby wytopiania żelaza</li><li>• terminy: <i>pięściak</i>, <i>hodowla</i>, <i>koczowniczy</i></li></ul> | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>koczowniczy i osiadły tryb życia</i>,</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych</p> | <p>poprawnie posługuje się terminami: <i>pięściak</i>,</p> <p>-wymienia przykłady narzędzi charakterystycznych dla epoki kamienia, brązu i żelaza</p> <p>– wyjaśnia jakie korzyści dawał człowiekowi ogień</p> | <p>poprawnie posługuje się terminami: <i>epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i></p> <p>– porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym</p> <p>– przedstawia dawne i współczesne sposoby wytopiania żelaza</p> | <p>– wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia</p> <p>– wskazuje na mapie obszary zasiedlone przez pierwszych ludzi</p> | <p>– wyjaśnia pojęcie ewolucji</p> <p>– charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka</p> |

|                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                               | <i>tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                      |
| 2. Miasta-państwa Mezopotamii | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Mezopotamia jako kolebka cywilizacji</li> <li>• znaczenie wielkich rzek dla rozwoju najstarszych cywilizacji</li> <li>• osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Mezopotamii</li> <li>• powstanie pierwszych państw</li> <li>• zajęcia różnych grup społecznych</li> <li>• Kodeks Hammurabiego</li> <li>• terminy: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo</i></li> </ul> | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Mezopotamia</i></p> <p>Przy pomocy nauczyciela wskazuje dwie najważniejsze rzeki Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka</p> <p>– wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii</p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający</i>,</p> <p>– samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon</p> <p>– wymienia 3 najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii</p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki</i></p> <p>– wyjaśnia zasadę <i>oko za oko, ząb za ząb</i></p> | <p>– opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji</p> <p>– charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym</p> | <p>– tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa</p> <p>– przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii</p> <p>– wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii</p> |

|                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                             |
|--------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                          | <i>klinowe, zikkurat, podatki</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                             |
| 3. W Egipcie faraonów    | <ul style="list-style-type: none"> <li>Egipt jako przykład starożytnej cywilizacji</li> <li>Egipt darem Nilu</li> <li>osiągnięcia cywilizacji egipskiej</li> <li>struktura społeczna</li> <li>wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej</li> <li>terminy: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i></li> </ul> | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>piramida, faraon</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil</p>                                          | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i></p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– wymienia 3 bogów egipskich</p> | <p>– wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej</p> <p>– podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan</p> <p>– opisuje wygląd piramid</p> <p>– porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego</p> | <p>– podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan</p> <p>– opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy</p> <p>– przedstawia strukturę społeczną Egiptu</p> | <p>– opisuje etapy pochówku faraonów</p> <p>– charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Neferetiti), piramidy w Gizie, Świątynia Abu Simbel</p> |
| 4. W starożytnym Izraelu | <ul style="list-style-type: none"> <li>judaizm jako przykład religii monoteistycznej</li> <li>Dekalog i Tora</li> <li>postaci biblijne: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon</li> <li>terminy: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia</i></li> </ul>                                                                            | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Tora, Żydzi, Dekalog</i></p> <p>– wymienia dwie najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów</p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, synagoga, Arka Przymierza, monoteizm, Świątynia Jerozolimska</i></p>                                                                          | <p>– charakteryzuje judaizm</p> <p>– wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem</p>                                                                                                                                | <p>– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem</p>                                                                                      | <p>– wyjaśnia terminy: <i>synagoga, rabin</i></p> <p>– podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce</p>                                                                                                                  |

|                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                             |                                                                                                                                              |
|--------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                      | <i>Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, prorok, Świątynia Jerozolimska</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                             |                                                                                                                                              |
| <b>Rozdział 2. Starożytna Grecja</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                             |                                                                                                                                              |
| 1.<br>Demokratyczne Ateny            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• warunki naturalne Grecji</li> <li>• życie w greckiej polis</li> <li>• cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej</li> <li>• Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten</li> <li>• terminy: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i></li> <li>• postaci historyczne: Perykles</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>demokracja</i>,</li> <li>– przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis na przykładzie Aten</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, agora</i></li> <li>– wskazuje na mapie: Grecję, Ateny</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>demokracja</i> i charakteryzuje demokrację ateńską</li> <li>– wyjaśnia, kim był Perykles, <i>zgromadzenie ludowe, akropol</i>,</li> <li>– opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego</li> </ul> |

|                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2. Sparta         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | – przy pomocy nauczyciela wskazuje Spartę na mapie<br>Wyjaśnia termin hoplita                                                                      | – poprawnie posługuje się terminami: <i>hoplita</i> , <i>falanga</i><br>– wskazuje na mapie: Spartę, Persję<br>– wyjaśnia czym było wychowanie spartańskie | – wyjaśnia przyczyny wojen grecko-perskich<br>– wskazuje na mapie: Maraton, Termopile,                                                                                                                                                                                                              | – opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy<br>– wyjaśnia genezę biegów maratońskich<br>-opisuje przebieg wojen grecko - perskich<br>– zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e. | – opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidasa                                                                                                                                                                         |
| 3. Bogowie i mity | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wierzenia starożytnych Greków</li> <li>• mity greckie</li> <li>• najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes</li> <li>• Homer i jego dzieła – <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i></li> <li>• terminy: <i>Olimp</i>, <i>mity</i>, <i>heros</i>, <i>Partenon</i>, <i>Herakles</i>, <i>Achilles</i>, <i>Odyseusz</i>, <i>wojna trojańska</i>, <i>koń trojański</i></li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>mity</i> , <i>heros</i><br>– przy pomocy nauczyciela wymienia najważniejszych bogów greckich | – poprawnie posługuje się terminami: <i>Olimp</i> , <i>mity</i> , <i>heros</i> ,<br>– przedstawia wierzenia starożytnych Greków                            | – charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny Życia, którym patronowali<br>poprawnie posługuje się terminami: <i>Herakles</i> , <i>Achilles</i> , <i>Odyseusz</i> , <i>koń trojański</i><br>– wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję<br>– wyjaśnia, kim był Homer | – omawia znaczenie wyroczni w Życiu starożytnych Greków<br>omawia różne mity greckie<br>– wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: <i>koń trojański</i>                                              | – wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): <i>objęcia Morfeusza</i> , <i>stajnia Augiasza</i> , <i>syzyfowa praca</i> , <i>nić Ariadny</i><br>– opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi |

|                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• postać historyczna: Homer</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 4. Kultura starożytnej Grecji | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wspólne elementy w kulturze greckich polis</li> <li>• najważniejsze dokonania sztuki greckiej</li> <li>• narodziny teatru greckiego</li> <li>• znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i najwybitniejsi filozofowie</li> <li>• grecka matematyka i medycyna</li> <li>• rola sportu w Życiu starożytnych Greków</li> <li>• terminy: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i></li> <li>• postaci historyczne: Fidiasz, Myron,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>igrzyska, olimpiada, stadion</i></li> <li>– opisuje rolę sportu w codziennym Życiu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada,</i></li> <li>– opisuje antyczne igrzyska sportowe</li> <li>– zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, pięciobój olimpijski</i></li> <li>– opisuje antyczny teatr</li> <li>– przedstawia dokonania nauki greckiej</li> <li>– objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi</li> <li>– przedstawia dokonania nauki greckiej</li> <li>– wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– charakteryzuje rolę kultury w Życiu społecznym</li> <li>– przybliża postać i dokonania Archimedesesa</li> <li>– podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę</li> </ul> |

|                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                      | Ajschylos, Sofokles,<br>Eurypides,<br>Arystofanes, Sokrates,<br>Platon, Arystoteles,<br>Hipokrates, Pitagoras,<br>Tales z Miletu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>Rozdział III. Starożytny Rzym</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                           |
| 1. Ustrój<br>starożytnego<br>Rzymu   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• legendarne początki państwa rzymskiego</li> <li>• zasady ustrojowe republiki rzymskiej</li> <li>• społeczeństwo starożytnego Rzymu</li> <li>• dokonania Gajusza Juliusza Cezara</li> <li>• upadek republiki</li> <li>• powstanie cesarstwa rzymskiego</li> <li>• terminy: <i>Italia</i>, <i>monarchia</i>, <i>republika</i>, <i>senat</i>, <i>patrycjusze</i>, <i>plebejusze</i>, <i>konsulowie</i>, <i>pretorzy</i>, <i>kwestorzy</i>, <i>trybun ludowy</i>, <i>dyktator</i>, <i>cesarz</i></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: Remus, Romulus</li> <li>– wskazuje na mapie: Rzym</li> <li>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Italia</i>, <i>cesarz</i>, <i>monarchia</i>, <i>republika</i>, <i>cesarstwo</i>, <i>patrycjusze</i>, <i>plebejusze</i>,</li> <li>– przedstawia legendarne początki Rzymu</li> <li>– wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy</li> <li>– przedstawia najważniejszych urzędników republikańskich</li> <li>– zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej</li> <li>– porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej</li> <li>– omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu <i>republika</i> przez Rzymian i współcześnie</li> <li>– przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski</li> </ul> |

|                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus, Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                             |
| 2. Imperium Rzymskie        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podboje rzymskie</li> <li>• Imperium Rzymskie i jego prowincje</li> <li>• organizacja armii rzymskiej</li> <li>• podział cesarstwa</li> <li>• upadek cesarstwa zachodniorzymskiego</li> <li>• terminy: <i>Kartagina, prowincja, limes, legiony, legioniści, Imperium Rzymskie, pax Romana, romanizacja, barbarzyńcy,</i></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony,</i></li> <li>– przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty</li> </ul>                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie,</i></li> <li>– wskazuje na mapie: prowincje rzymskie, Konstantynopol</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie</li> <li>– opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego</li> <li>– wyjaśnia daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e.</li> <li>– zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego</li> <li>– omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium</li> <li>– wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia postać Hannibala i wojny punickie</li> <li>– pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie</li> <li>– przybliża postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera</li> </ul> |
| 3. Życie w Wiecznym Mieście | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Rzym jako stolica imperium i Wieczne Miasto</li> <li>• życie codzienne i rozrywki w Rzymie</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>amfiteatr, gladiatorzy,</i></li> <li>– przy pomocy nauczyciela wymienia rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy,</i></li> </ul>                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem</li> <li>– opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum</li> <li>– wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych</li> </ul>                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: <i>chleba i igrzysk!</i></li> </ul>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności</li> </ul>                                                                                    |



|                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                |                                                                                                                                                              |                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podział społeczeństwa rzymskiego</li> <li>• wierzenia religijne Rzymian i najważniejsze bóstwa</li> <li>• terminy: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i></li> </ul>                                                                                 | wymienia trzech bogów rzymskich                                                                | – wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały                                                     | rzymskich bóstw – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego                                                               |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 4. Dokonania starożytnych Rzymian | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Rzymianie jako wielcy budowniczowie</li> <li>• kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych Greków</li> <li>• prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa</li> <li>• najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie</li> <li>• terminy: <i>kopuła, akwedukt, łuk</i></li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>łuk triumfalny, Koloseum, akwedukt</i> , | – poprawnie posługuje się terminami: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i> | – omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej<br>– wyjaśnia powiedzenie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> | – wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa – uzasadnia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów | – opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie<br>– ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź<br>– omawia dokonania Wergiliusza i Horacego<br>– wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu |

|                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                 |                                                                              |
|-----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
|                             | <p><i>triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i></p> <p>• postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy</p>                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                 |                                                                              |
| 5. Początki chrześcijaństwa | <p>• Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej</p> <p>• przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie</p> <p>• rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa</p> <p>• Edykt mediolański i zakończenie prześladowań chrześcijan w cesarstwie</p> <p>• terminy: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i></p> | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>apostołowie, Jezus z Nazaretu, Biblia – Stary i Nowy Testament</i></p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, –świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego</p> | <p>– wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e.</p> | <p>– opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie</p> <p>– wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa</p> | <p>– przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)</p> |

|                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                 |
|--------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• postaci historyczne:<br/>Jezus z Nazaretu,<br/>Święty Piotr, Święty<br/>Paweł z Tarsu,<br/>Konstantyn Wielki</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                 |
| <b>Rozdział IV. Początki Średniowiecza</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                 |
| I. Bizancjum w czasach Świetności          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego</li> <li>• dokonania Justyniana I Wielkiego</li> <li>• Konstantynopol jako Nowy Rzym</li> <li>• osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków</li> <li>• upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki</li> <li>• terminy: <i>Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika</i></li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Bizancjum, Hagia Sofia</i><br><i>Przy pomocy nauczyciela wymienia wybitnego cesarza Bizancjum – Justyniana I Wielkiego</i> | – poprawnie posługuje się terminami: <i>Bizancjum, Hagia Sofia,</i><br>– wskazuje na mapie: Konstantynopol,<br>– opisuje wygląd Konstantynopola | – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego<br>– zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r.<br>– omawia dokonania Justyniana I Wielkiego tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem | – wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola<br>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw | – wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią<br>– opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów |
| 2. Arabowie i początki islamu              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• pochodzenie Arabów</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>islam, Allah, Koran, meczet</i>                                                                                            | – poprawnie posługuje się terminami: <i>Mekka, Medyna, islam,</i>                                                                               | – poprawnie posługuje się terminami: <i>dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i>                                                                                                                                 | – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem                                                                             | – wyjaśnia, jak zmieniano się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w                                                                                                  |

|                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                       |
|---------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• działalność Mahometa i narodziny islamu</li> <li>• religia muzułmańska i jej zasady</li> <li>• dżihad i podboje Arabów</li> <li>• kultura i nauka arabska</li> <li>• terminy: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i></li> <li>• postaci historyczne: Mahomet</li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem                                                                          | <i>Allach, Koran, meczet, minaret,</i><br>– wymienia najważniejsze zasady wiary muzułmanów<br>– wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę | – omawia zasady wiary muzułmanów<br>– przedstawia postać i działalność Mahometa<br>– omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu<br>– wyjaśnia datę: 622 r. | – podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków<br>– charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu | średniowieczu i współcześnie<br>– ocenia potrzebę tolerancji religijnej<br>– wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem |
| 3. Nowe państwa w Europie |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dynastia, cesarstwo,</i><br>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki” | – poprawnie posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, Karolingowie, cesarstwo, marchia, Rzesza Niemiecka</i>                                | – wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów<br>– omawia kulturę i naukę w czasach Karola Wielkiego                                                | – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej<br>– tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy             | – wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”                                                                                                                                                         |

|                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                             |                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                       |                                                           |
|-----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
|                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                             |                                                                                                                                                                                                                        | – wyjaśnia daty 800 r., 962 r.<br>–, Karola Wielkiego i Ottona I                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                       |                                                           |
| 4. Konflikt papieża z cesarstwem        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wielka schizma wschodnia i jej skutki</li> <li>• spór o inwestyturę między cesarzem a papieżem w XI w.</li> <li>• Canossa jako miejsce pokuty cesarza Henryka IV</li> <li>• konkordat wormacki i jego postanowienia</li> <li>• terminy: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i></li> <li>• postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV</li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>schizma wschodnia</i> | – poprawnie posługuje się terminami: <i>schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, konkordat</i><br>– wyjaśnia konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie | – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV<br>wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej<br>– przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w.<br>– wyjaśnia daty 1054 r., 1077 r. | – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę<br>– omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym<br>– przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji 1122 | – przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego |
| Rozdział V. Społeczeństwo Średniowiecza |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                             |                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                       |                                                           |

|                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                             |                                                                                                                             |                                                                                                            |
|--------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. System feudalny | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podział na seniorów i wasali</li> <li>• społeczna drabina feudalna</li> <li>• podział społeczeństwa Średniowiecznego na stany</li> <li>• terminy: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i></li> </ul> | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior, wasal, hołd lenny</i>,</p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna</p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i></p> <p>– przedstawia, jak wyglądał hołd lenny</p> | <p>– opisuje zależność między seniorem a wasalem</p> <p>– wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie Średniowiecznym</p> | <p>– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane</p> <p>– omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym</p> | <p>– wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie</p>                                     |
| 2. Epoka rycerzy   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ideał rycerza i jego obowiązki</li> <li>• od paza do rycerza</li> <li>• Życie codzienne rycerzy</li> <li>• elementy wyposażenia Średniowiecznego rycerza</li> <li>• kultura rycerska</li> </ul>                                                                                            | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rycerz, herb</i>,</p> <p>– opisuje uzbrojenie rycerzy</p>                                                       | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>kodeks honorowy, paż, giermek</i>,</p> <p>– wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem</p> <p>– opisuje uzbrojenie rycerskie</p>                                                     | <p>– opisuje życie codzienne rycerstwa</p> <p>– opisuje ceremonię pasowania na rycerza</p>                                                  | <p>– przedstawia historię najśłynniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa–charakteryzuje ideał rycerza</p>    | <p>– przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu</p> |

|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                  |                                                                               |
|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
|                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• elementy wyposażenia Średniowiecznego rycerza</li> <li>• terminy: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                        |                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                  |                                                                               |
| 3. Średniowieczne miasto i wieś | <ul style="list-style-type: none"> <li>• powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich</li> <li>• lokacje miast i wsi</li> <li>• samorząd miejski i jego organy</li> <li>• społeczeństwo miejskie</li> <li>• organa samorządu wiejskiego</li> <li>• wygląd Średniowiecznego miasta</li> <li>• zajęcia ludności wiejskiej</li> <li>• terminy: <i>gród, osada targowa, lokacja,</i></li> </ul> | – przy pomocy porównuje życie codzienne mieszkańców Średniowiecznych miast i wsi | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, , wójt, burmistrz</i></p> <p>– charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast</p> <p>– opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej</p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>rynek, targi, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpółowka, pług, radło, brona</i></p> <p>– wyjaśnia na jakim prawie lokowano miasta i wsie i wymienia charakterystyczne budynki w Średniowiecznym mieście</p> <p>– charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała trójpółowka</p> | – opisuje wybrany Średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce<br>Opisuje jak wyglądało życie codzienne mieszkańców miasta i wsi | – przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie |

|                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                |                                                                                                           |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                            | <p>zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpółówka, pług, radło, brona</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                |                                                                                                           |                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 4. Kościół w Średniowieczu | <ul style="list-style-type: none"> <li>• duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki</li> <li>• religijność doby średniowiecza</li> <li>• średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie</li> <li>• życie w średniowiecznym klasztorze</li> <li>• średniowieczne szkolnictwo</li> <li>• terminy: zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca,</li> </ul> | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: zakon, klasztor,</p> <p>– przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze</p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: opat, reguła zakonna, skryptoria, kopiści, asceza,</p> <p>– wymienia cztery zakony w średniowieczu</p> | <p>– przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne</p> <p>– wyjaśnia określenie benedyktyńska praca</p> | <p>– wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, dormitorium</p> <p>– charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo</p> | <p>– znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku</p> <p>– opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia</p> |



|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                              |                                                                   |                                                                                                    |                                                                                                                  |
|-------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                         | <i>uniwersytet</i><br>• postać historyczna:<br>Święty Franciszek z Asyżu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                              |                                                                   |                                                                                                    |                                                                                                                  |
| 5. Sztuka Średniowiecza | • rola sztuki w Średniowieczu<br>• znaczenie <i>biblia pauperum</i><br>• styl romański i jego cechy<br>• styl gotycki i jego charakterystyczne elementy<br>• rzeźba i malarstwo Średniowieczne<br>• pismo i miniatury w rękopisach<br>• zabytki Średniowieczne w Polsce<br>• terminy: <i>biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, katedra, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda,</i> | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>katedra, witraże,</i><br>– przy pomocy nauczyciela wymienia dwa style w architekturze | – poprawnie posługuje się terminami: <i>biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki,</i><br>– wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała <i>biblia pauperum</i> | – charakteryzuje styl romański<br>– omawia cechy stylu gotyckiego | – porównuje styl gotycki i romański<br>– przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa Średniowiecznego | – znajduje i przedstawia informacje o Średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju |

|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                               | <i>rozeta, przypory,<br/>miniatura, inicjał</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| I. Zanim powstała Polska                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle wykopalisk archeologicznych</li> <li>• gród w Biskupinie</li> <li>• Słowianie w Europie i ich kultura</li> <li>• wierzenia dawnych Słowian</li> <li>• pierwsze państwa słowiańskie</li> <li>• plemiona słowiańskie na ziemiach polskich</li> <li>• terminy: <i>kurhan</i>, <i>kamienne kręgi</i>, <i>Biskupin</i>, <i>wielka wędrówka ludów</i>, <i>Słowianie</i>, <i>Swaróg</i>, <i>Perun</i>, <i>Świętowit</i>, <i>plemię</i>, <i>Państwo Wielkomorawskie</i>, <i>Wiślanie</i>, <i>Polanie</i></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>plemię</i></li> <li>– przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Biskupin</i>, <i>wielka wędrówka ludów</i>, <i>Słowianie</i>, <i>Wiślanie</i>, <i>Polanie</i></li> <li>– przedstawia wierzenia Słowian</li> <li>– wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia najstarsze państwa słowiańskie</li> <li>– wymienia państwa słowiańskie,</li> <li>– wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wymienia pozostałości bytowania ludów przedśłowiańskich na ziemiach polskich</li> <li>– przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim</li> </ul> |

|                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 2. Mieszko I i początki Polski | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozwój państwa Polan</li> <li>• dynastia Piastów</li> <li>• panowanie Mieszka I</li> <li>• małżeństwo Mieszka z Dobrawą</li> <li>• chrzest Polski i jego skutki</li> <li>• konflikt z margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią</li> <li>• terminy: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i></li> <li>• postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>książę, dynastia</i></li> <li>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska”</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Piastowie, biskupstwo, , poganin, Dagome iudex</i></li> <li>– wyjaśnia, dlaczego Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski</li> <li>– wyjaśnia datę 966</li> <li>– wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I</li> <li>– wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski</li> <li>– opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wartość jako źródła historycznego</li> <li>– przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich</li> </ul> |
| 3. Polska Bolesława Chrobrego  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• misja biskupa Wojciecha i jej skutki</li> <li>• zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>arcybiskupstwo, koronacja</i></li> </ul>                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński,</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie</li> <li>– wskazuje na mapie: granice państwa</li> </ul>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego</li> </ul>                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej</li> </ul>                                                                                                                                                         |

|                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                        |                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                 |                                                                                         |                                                                                                                                         |
|----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• powstanie niezależnej organizacji na ziemiach polskich</li> <li>• stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami</li> <li>• koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie</li> <li>• terminy: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i></li> <li>• postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III</li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów        | – <i>opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów</i><br>– omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III<br>– wyjaśnia daty 1000 r., 1025 r. | Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite                                                                                                                  | z najstarszych dziejów Polski<br>– opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami | przez Bolesława Chrobrego                                                                                                               |
| 4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego | <ul style="list-style-type: none"> <li>• kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego</li> <li>• panowanie Mieszka II</li> <li>• reformy Kazimierza Odnowiciela</li> <li>• Kraków stolicą</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                    | – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” | – wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”<br>– wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela<br>– wyjaśni datę: 1076 r.                                    | – opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego<br>– przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego<br>– podaje przyczynę konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem | – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem                        | – wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego<br>– ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego |

|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                       |                                                                                                                                                                              |                                                                                                 |                                                                                                       |                                                                         |
|---------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
|                                 | <p>państwa</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego</li> <li>• koronacja Bolesława Śmiałego</li> <li>• konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki</li> <li>• terminy: <i>insygnia królewskie</i></li> <li>• postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław</li> </ul> |                                                                                       |                                                                                                                                                                              |                                                                                                 |                                                                                                       |                                                                         |
| 5. Rządy Bolesława Krzywoustego | <ul style="list-style-type: none"> <li>• testament Krzywoustego i jego założenia</li> <li>• terminy: <i>testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i></li> <li>• postać historyczna: Bolesław Krzywousty</li> </ul>                                                                                                                                             | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>testament, zasada senioratu</i> | – poprawnie posługuje się terminami: <i>testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i><br>– wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego<br>– wyjaśnia datę 1138 r. | – omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego<br>-opisuje postać Bolesława Krzywoustego | – wyjaśnia zasadę senioratu<br>– wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron | – ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu |

|                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6.<br>Społeczeństwo<br>w czasach<br>pierwszych<br>Piastów | <ul style="list-style-type: none"> <li>• grody i ich funkcje</li> <li>• życie w grodzie i na podgrodziu</li> <li>• sposoby uprawy roli na ziemiach polskich</li> <li>• podział społeczeństwa w państwie pierwszych Piastów</li> <li>• zakres władzy panującego</li> <li>• powinności poddanych wobec władcy</li> <li>• powstanie rycerstwa w Polsce</li> <li>• terminy: <i>metoda żarowa, gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca</i></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, danina</i>, – przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, posługi, osada służebna</i></li> <li>– charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim</li> <li>–</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przedstawia charakter drużyny książęcej</li> <li>– wyjaśnia powinności ludności względem władcy</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza</li> <li>omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych</li> </ul> |
| Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                      |

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                  |                                                                                      |
|-------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Rozbicie dzielnicowe | <ul style="list-style-type: none"> <li>• walki wewnętrzne między książętami piastowskimi o prymat w Polsce</li> <li>• utrwalenie rozbicia dzielnicowego</li> <li>• osłabienie Polski na arenie międzynarodowej</li> <li>• sprowadzenie Krzyżaków do Polski</li> <li>• najazdy Mongołów i</li> <li>• przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbicia dzielnicowego</li> <li>• terminy: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpółwka</i></li> <li>• postaci historyczne: Władysław Wygnaniec, Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny</li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna,</i> | – poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna,</i><br>– wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego | –wymienia pierwszych władców dzielnicowych i ich ziemie<br>– omawia skutki rozbicia dzielnicowego<br>– opisuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego | – przedstawia historię zakonu krzyżackiego<br>-opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia | – przedstawia dynastie panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego |
|-------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|

|                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                  |                                                                                               |
|------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2. Zjednoczenie Polski | <ul style="list-style-type: none"> <li>• koronacja i śmierć Przemysła II</li> <li>• panowanie Wacława II</li> <li>• rola arcybiskupów gnieźnieńskich i jednolitej organizacji kościelnej w zjednoczeniu dzielnic polskich</li> <li>• przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja</li> <li>• rządy Władysława Łokietka</li> <li>• konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami</li> <li>• terminy: <i>starosta</i>, <i>Szczerbiec</i></li> <li>• postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek</li> </ul> | <p>– przy pomocy nauczyciela wymienia <i>dwóch władców dynastii Piastów którzy walczyli o koronę</i></p> | <p>– wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków</p> <p>– przedstawia postaci: Przemysła II, , Wacława II, Władysława Łokietka</p> <p>– wyjaśnia daty: 1295 r., 1320 r.</p> | <p>– opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie</p> <p>– przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju</p> | <p>– wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki</p> <p>– opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> | <p>– przedstawia wyobrażenie na temat Świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju</p> |
|------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|



|                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 3. Czasy Kazimierza Wielkiego | <ul style="list-style-type: none"> <li>• polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego</li> <li>• pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu</li> <li>• przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego</li> <li>• reformy Kazimierza Wielkiego</li> <li>• umocnienie granic polskiego państwa</li> <li>• utworzenie Akademii Krakowskiej i skutki tej decyzji</li> <li>• zjazd monarchów w Krakowie</li> <li>• uczta u Wierzyńka</li> <li>• terminy: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i></li> <li>• postać historyczna: Kazimierz Wielki</li> </ul> | <p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Akademia Krakowska</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki”</p> | <p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i></p> <p>– wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę</p> <p>– wyjaśnia daty: 1333 1364 r.</p> | <p>- Przedstawia dokonania Kazimierza Wielkiego w polityce zagranicznej,</p> <p>- wymienia dokonania Kazimierza Wielkiego na rzecz obronności państwa</p> <p>– wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: <i>zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i></p> | <p>– opisuje reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p> <p>– tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka</p> | <p>– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgry</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów</p> <p>– przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego</p> |
|-------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                             |
|-------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4. Unia polsko-litewska | <ul style="list-style-type: none"> <li>• koniec dynastii Piastów na polskim tronie</li> <li>• rządy Andegawenów w Polsce</li> <li>• unia polsko-litewska w Krewie</li> <li>• wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem</li> <li>• I pokój w Toruniu</li> <li>• unia w Horodle</li> <li>• terminy: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i></li> <li>• postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>unia personalna</i></li> <li>– przy pomocy nauczyciela wskazuje na mapie Polskę i Wielkie Księstwo Litewskie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Andegawenowie, unia personalna, Jagiellonowie</i></li> <li>– wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej</li> <li>– opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem</li> <li>– wskazuje na mapie: Krewa, Grunwald, Toruń</li> <li>– wyjaśnia daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r.,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Ulricha von Jungingena</li> <li>– wymienia postanowienia unii w Krewie</li> <li>– przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>-przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę</li> <li>– charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji</li> <li>– wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj</li> </ul> |
|-------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                     |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                           |                                                                                                        |
|------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wojna trzynastoletnia</li> <li>• II pokój toruński i jego postanowienia</li> <li>• terminy: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołd</i></li> <li>• postać historyczna: Kazimierz Jagiellończyk</li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza | – poprawnie posługuje się terminami: <i>wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne</i> ,<br>– wyjaśnia daty: 1454 r., 1466 r.                                             | – omawia dokonania Kazimierza Jagiellończyka<br>– przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego                                                                   | – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego<br>– uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki | – wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec Średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo |
| 6. Monarchia stanowa w Polsce            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• monarchia patrymonialna i stanowa</li> <li>• wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej</li> <li>• przekształcenie się rycerstwa w szlachtę</li> <li>• przywileje szlacheckie i ich konsekwencje dla władzy królewskiej</li> </ul> | – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>szlachta</i> ,                                | – poprawnie posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, , sejm walny, izba poselska, senat</i><br>– wyjaśnia daty: 1374 r., 1505 r. | – przedstawia sejm walny oraz jego skład<br>- wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę<br>– wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> | – przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie<br>– przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce                                           | – ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę         |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |  |  |  |  |  |  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• ukształtowanie się sejmu walnego</li> <li>• konstytucja <i>Nihil novi</i> i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej</li> <li>• terminy: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i></li> </ul> |  |  |  |  |  |  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|--|